

Megjelenik a lap **Temesvárott** minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben, akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap házhozordásáért rendelést tehetnek a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros, bécsi utca 69. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizethetn helyben a szerkesztőségnél, vagy a helybeli könyvkereskedésekben; vidéken minden cs. kir. postahivatalnál a szerkesztőséghez utasítandó bérmentes levelekben.

Hirdetések minden közhasználatban lévő nyelven fylvételemek. A bejuttatásért minden három hasábot egyes sorért 4 p. vagy 7 uj krajcárnyi díj számítatik.

Kiadó hivatal: belváros, bécsi utca U r m a n n M á r t o n műkereskedésében.

Kedd, április 19. 1859.

16. szám.

Második évi folyam.

Egy templomjárás Fejér vármegyében.

Az embert, s korszakát nem csak az jellemzi mit cselekedett, hanem egyszersmind mit gondolt, és elhitt, azaz belső élete, sőt miután a külső élet legnagyobb részben amannak tetteiben való nyilvánulása, világos, hogy csak azon korszak teljesen jellemezhető, melynek belső életét és világát ismertetik, minthogy azonban ennek tökéletes ismerése lehetetlen, azért minden történelmi jellemzés nagyobb vagy kisebb mérvben hibás és hiányos.

A hielem és elhivésre nézve a mult századokban nagy szerepet játszottak a hitvallásbeli fogalmak; ezeket nem kell a mai felvilágosodott nézetek szempontjából taglalni, hanem mint létezett cselekvési tényezőket tekinteni, sőt egyáltalán kárhoztatni sem, miután sok jó egyéniségeknek nagy lelki vigaszt, s oly belső megnyugvást adtak, minőnek mi már alig örvendhetünk, — ezek sorába azonban nem helyezem azon sajnálandó kinövéseket, melyek az emberiség botránnyára szolgáltak.

Családi levéltáramat forgatván oly néphagyomány-nak jöttem nyomába, mely a lorettói csodához némiképp hasonlít, hogy pedig a hasonlat világosan feltűnjék, jónak láttam ennek történelmét is előadni, és pedig annyival inkább, mivel hazánkat ez is érinti, s sokak előtt még nem ismertnek feltételezem.

Sándor corbaviai püspök gróf Frangepan Christofnál vendégkép lévén igen megbetegedett, s ily állapotban több ideig ágyban feküdt; 1291ik év május hó 12-én azt álmodta, hogy menyei hatalmak szüz Máriának Nazarethben levő házat felemelvén azt gr. Frangepan Miklós birtokához tartozó tersakti hegyen letették;*) — felebredvén ezen álmából magát egészen egészségesnek érezte, s a tersakti hegyre menvén, ott ő és uti társai egy eddig ott nem látott épületet találtak, — hogy álmáról bővebb felvilágosodást s biztosságot nyerhessen, Sándor püspök négy hiteles ember kíséretében, részint maga, részint Miklós gróf költségein Nazarethbe zarándokolt, hol ama lakház eltűnéséről szintén értesült, hogy pedig az azonosság még inkább kitűnjék, az üres házhely, valamint a falak alapjainak hossza és széle megmérített, mely később a tersakti erdőben talált ház mérveivel egybevettvén, azzal mindenekben megegyezőnek találtatott. — Így állott ezen ház a tersakti hegyen három esztendeig, hét hónapig,

*) A legenda szerint éjjel 1291. évi maj. 10-én helyezték angyalok e templomot egy Tersakti és Fiume közti dombra. (Szerk.)

és négy napig, mely időben sok bucsújárók által látogatott, — hanem a fentebbi idő után onnét is eltűnt, s az adriai tengeren túl Recanatinál egy Loretto nevű istenfélő asszony birtokán letétezt;*) így beszélt, írta, s hitte ezt az azon korbéli ájtatos közönség — lásd bővebben Horatius Tursellinus Lauretana Historia L. I. C. 4. — Gróf Frangepan Miklós az elment épület helyén egy templomot építettett, és pedig az előbbihez hasonló mérvék szerint, hová ő, s több utódja temetett.

A rác-szentmiklósi és szentlászlói pusztá, és Érd falu közt 1766-ik évben megindított határjárású pert olvasván, feltűnt előttem, hogy több tanu egy bizonyos hosszú árkot templomjárás-nak nevezett, hanem bővebb felvilágosítást egyáltalán nem nyerhettem; — megtekintettem tehát a Martonvásár, Érd és Tárnok közt 1732-ik évben folyamatba tett határ kiigazítású pert, melyben e tárgyra nézve e következő tapasztaltam, — nehogy azonban a t. közönség részéről valamely hővitést vagy változtatást feltételezzem, jónak láttam ezen pernek ide tartozó helyeit szórul szóra kiírni.

Görgey Ezechiel, a királyi tábla hites jegyzője 1732ik év nov. 9-én Martonvásáron tanuvallatást tévén, ennek ez volt a hatodik pontja :

Sexto : hallotta e az tanu köz, s régi hirül, és öreg emberektől mindenkoron azt, hogy azon két templomoknak egyike, a kik Ráczkői szigetben Ujfalu nevű faluhoz közel vannak, Virtessen, s onnan le Sz. györgyi, Virthi, gyurói, tordasi, kálozi, Martonvásári, Szent-Lászlói, Szt-Miklósi, s Ercsy territoriumokon ment volna ugyan Ercsinél által az Dunán, s ha tudgya, avagy halota, tudgya e azon templom általmenetelének valamely jelenségét, s hol, s melly helyeken tudgya, és miből állanak azon jelek, mutassa meg őket és valamit tud, avagy hallotta volna atúl a templomról valaha, az tanu, mindeneket igazán mondja meg?

Septimus testis providus Joannes Becsei ex possessione Sukoró, annorum 86 in facie loci adjuratus fassus est — — ad sextum : sokszor régi, s öreg emberektől ifjúságában a fatens hallotta mindenkor azt, hogy azon két templom közül, a kik ráczkői szigetben Ujfalu nevű faluhoz közel vannak egyike, Virtessen, s onnan le szentgyörgyi, virthi, gyurói, tordasi, kálozi, martonvásári, szentlászlói, szentmiklósi, s ercsi határonkon, s ugyan Ercsinél a Dunán is ment volna által, s

*) Ez 1294. decemb. 9-én történt volna.

(Szerk.)

azon templom által menetelének más jelét nem hallotta lenni, egyedül az okulált hosszú árkot, a mely árok éppen Vértessig tart, és keresztül annyiszor nevezett puszták, és helységek határjain mégyen.

Octavus testis providus Joannes Illés non ab-similiter in possessione Sukoró, annorum 64 etc. ad Sextum : közhirül, s régi öreg emberektől hallotta, hogy azon két templom közül egyike Vértessen, s onnan le szentgyörgyi, virthi és több deutruban specificált határokon ment volna ugyan Ercsinél által az Dunán, s azon templom átmenetelének más egyéb jeleit nem hallotta fatens lenni, hanem oculált hosszú árok formát.

Nonus testis Stephanus Radovanovity in sub-urbio L. ac R. Civitatis Budensis degens, annorum circa 60 etc. — ad sextum : azon árok eránt egyebet nem hallott a fatens, hanem hogy a deutruban specificált templom azon ment volna által, és a Dunán.

Decimus testis Martinus Tataranovics annorum circa 60 etc. ad Sextum : hogy ez az árok, a ki budai uton keresztül mégyen, deutruban specificált egyik templom Dunán való általmenetelének jele légyen, a fatens hasonlóképpen hallotta.

Ugyan azon év nov. 10-én szintén azon határ-igazítási perben Horányi Gábor, Pest, Pilis és Solt vármegyék szolgabirája is tanuvallatást tévén, annak negyedik pontja szintén ezen templomjárásra vonatkozik, hanem e kérdésre csak egy tanu, és pedig ekép felel :

Primus testis Michael Vajkovics, annorum circiter 56 ad quartum : hallotta közönségesen régi emberektől a tanu, hogy Ujfalunál levő templomot, és más, a ki most mellette vagyon templomot egy testvér fiú és leány csináltatták, mely utóbbi templom, azt is hallotta, hogy elment Deutruban specificált határokon által a Dunán, de a jelenségeiről semmit nem tud referálni. —

Ennyit mondhatok e tárgyról két határjárasi perből, melyek mindegyike megyei hites pecsét alatt kiadva nálam bárki által megnézhető; — az eredeti Fejér vármegye levéltárában van.

Mi az említett hosszú árkot illeti, annak ma már semmi nyoma, szintén a Dunán innénső részekben kerdözsködvén, ugy találtam, hogy róla már kisélem emlékszik, ellenben az ujfalusi lakosok közt e monda még közzájón forog azon változással, hogy e kérdéses templomot a Duna másik feléről jötnék állítja.

Szabadjon ez alkalommal egy nevezetes, és bő történelmi kutforrásra utalnom, tudniillik a határokat rendelő, rendező, javító, avagy kiigazító perekre; — ezekben igen sok érdekes adatok feljegyezvék, melyek kivált a specialis történelem írónak bő anyagot nyujthatnak; — így csak öncsekélységemet véve föl, nekem sikerült két ily perből először kivívni, hogy sok mély tudásaink dacára Potentiana honunkban csakugyan létezett,*) és pedig ott, hova azt cronikásaink helyezték, másodsor egy vallási buzgalom szülte monda emlékéit közhirré tehetni, e felett a törököknek e vi-

*) A Szép. K. után mi is közöltük ezen érdekes értekezést a De-
letű mult évi 25. számában. (Szerk.)

dékről való kiveretésük után, mely faluk s helységek mikor, mi számban, s kik által telepítettek, s lönek megszállva? sok adatokat gyűjthetni, melyek ezen helységek történelmi multja felderítésére sok szép anyagul szolgálhatnak, minél fogva az efféle periratok birtokosai igen helyesen cselekednének, ha azokat átforgatva az érdekes adatokat közhirré tenni el nem mulasztanák; a történészek pedig sok fáradságot megkímélhetnének, ha a régi hatóságok levéltáraihoz folyamodnának, hol minden efféle, valamint más perek eredetijeit letéve őriztetnek. — Költ Rác-Szent-Miklóson április 10-én 1859.

Rosty Zsigmond.

Legrégibb nemzeti mondánk hitelességéről.

(Vége.)

Miután nemzeti mondánkat idegen hagyományok is támogatják, alig marad valami alapos ok további kételkedésre, hogy a magyar nemzet már Menes korában nem volt volna országos nép; annak pedig körülbelől több mint öt ezer esztendeje. Az assyriai romok közt tett kiadások, s ezek folytán napvilágra hozott emlékek szerint állítja Oppert az 1858-ki Csáládi-Lapok első kötetének negyedik füzetében, hogy a babiloni romok közt az, mely Birs Nimrud¹⁾ nevet visel, a hajdani Babel tornyával²⁾ ugyanaz; s a babiloni Talmud ezt érti, midőn Borsippát, Babylonnak e külvárosát jelöli ki a nyelvek öszvezarodásának helyéül.³⁾ Borsippa ugyanis nem egyebet jelent assyriai nyelven, mint : „a nyelvek tornya,⁴⁾ és Nabuchodonosor egyik föliratában mondatik, hogy „Borsippa azon hely, hol A O,⁵⁾ az értelmi világosság Istene a jövendölés lakát építette.“ A mint Borsippa egy betübe vontan (mint monogram) iratik, állítja Oppert annyit jelent, mint „a nyelvek (nemzetségek) szétoszlásának városa,“ mig három külön eszmetársulati (ideographicus) jegy' egybefoglalva, ekkép olvasandó : „Babilu“ és magyaráztatik „a nemzetségek egyesülésének városa.“ Babel tornyának tiszteletre méltó romait Nabuchodonosor állitá helyre; s az uj építmény alapjaiban Rawlinson ezredes két hengert talált, melyek ugyanazon föliratot viselik, s melyek a legnagyobb fontosságuk. Babylon királya azt mondja : hogy ő e

¹⁾ Birs, Bars és Bors-od várak neveire emlékeztet.

²⁾ Ezt a biblia tanutétele szerint is Menes rakatta; rajzát láthatni Henricus Stephanusnak Herodotusában, az 1592-ki kiadásban.

³⁾ Az eddig közös életet viselt nemzetségek egy városba szorulván, nyelvöknek is össze kellett zavarodni.

⁴⁾ Azaz : a különbéle nemzetségek városa.

⁵⁾ Alpha és Omega a legelső s legfölső zárandok csillagok betüi egybehúzza; mind a VII. planeta betüi ezek : A a hódé, I a napé, H (η) a Mercuriusé, E a Venusé, O a Marsé, Y a Jupiteré, Ω a Saturnusé; ezek az égből hullott betük, Kircher Athaná, Oedip. Aegypt. T. II. P. 2. Macrobius Somn. Scip. Lib. II. c. 4. — Ha A O clébe I a nap betüje tétetik, IAO lesz belöle a napistennek, az értelmi, azaz : jövendölés Istenének = Apollonak a neve; ezért szerintem AO helyett IAO a helyes olvasás.

templomot helyre állítá, s azt a föld hét világosságának¹⁾ szentelé (ezért volt hét emeletes), és hogy azt egy előtte élt király, vagy pedig első király (Menes) 42. amar-ral előbb építette. Már pedig a babiloni szó amar, az arab, amron-nak (ember-élet) felel meg; mely 70 nap évnyi időt és két dar-t, vagy is nemzedéket foglal magában. E 42 emberélet (ha ugyan jól van 70 évre számítva) 2,940 esztendő tesz. Nabuchodonosor uralkodni kezdett 604. esztendőben Kr. e. és meghalt 561-ben ekképen a kérdéses adat Kr. e. 3,544. és 3,501 évek közé esnek, mi csekély különbséggel megegyez és közelit Bunsen Christián által, Aegyptens Stelle in der Weltgeschichte, tett idővetéssel „Also beginnt hiernach die Zeit des Menes 3,643 Jahre vor Christus“ — Nabuchodonosor uralkodni kezdett 3,544-ben Kr. e. ehhez adva Menes országlásának 65. évét, melyet más írók 68-ra tesznek, 3609 esztendő jő ki, a különbség csak 34 év körül forog. — A magyar nemzet tehát, nemzeti mondánk szerint országos néppé alakulása óta jelenkorig, többet számít öt ezer esztendőnél.²⁾

Podhraczký J.

Mommsen Tivadar római története.

(Folytatás.)

Az idomtalan komorságról, melyet a romai nagyok a görögök irányában mutatni szerettek, s a szűk-körü nagy férfiak ünnepélyéről Sullánál szó sincs, sőt örömet engedett magának valamit s nem gondolt vele semmit, nem kevés földieinek botrányára görög városokban görög viseletben megjeleni vagy barátjait a játékokban a futamkocsik hajtására birni. Még kevesebb maradt neki a félig hazafias, félig önző reményekből, melyek a szabad alkotmányu országokban minden ilju képességet a politikai bajhelyre csalogatják; oly életben, mint az övé volt, ingadozva szenvedélyes mámor s több mint józan fölserkenés közt, a csalódások sebesen elpotyognak. Kivánat és törekvés talán esztelenségnek látszott előtte oly világban, mely föltétlenül a véletlentől igazgattatott, s melyben, ha átaljában valamire, úgy is semmire sem lehetett számolni, mint ezen véletlenre. Kora átaljános irányát, egyszersmind a hitetlenségnek s a babonának hódolni, ő is követte. Csodálatos hívősége semmi más, mint a képtelenbei közönséges hit, mely minden a dolgok összefüggő rendébe való bizodalomtól eltért embernél jelen meg. Hite nem Mariusnak plebeus vakhite, ki a pap által pénzért magának jövendőt mondat s tetteit általa határozatja meg, még kevesebb a vakbuzgónak komor végzethite, hanem a szerencsés játékos babonája, ki magát a sors által kiváltságoltnak véli, mindenkor és mindenhol az igazi számot eltalálni. Gyakorlati kérdésekben igen jól érté Sulla, a vallás követelménycivel gúnyolódva egységre lépni. De azért nem

kevesebb örömet ringatá magát a gondolatban, hogy választott kedvence az isteneknek, mindenek előtt annak, kinek késő éveig mindnyájak felett hódolt, Aphroditének. Beszélgetései közt valamint önéletrajzaiban sokszorosan dicsekszik a viszonyal, melyet álmokban s jelekben a halhatatlanok vele gyakoroltak. Azt szokta volt mondani, hogy minden rögtönözött cselekedet jobban sikerült neki, mint a tervileg kezdetett, s legkülönködőbb szeszélyeinek egyike, a csatákban az oldala mellett elesettek számát rendesen semminek mondani, csakugyan semmi más, mint gyermeksége egy szerencsefinék. Csak kifejezése volt a neki természetes lelki helyzetnek, midőn pályájának csucsán s valamennyi kortársait szédelgő mélységben alatta látván, a „Szerencsés“-nek címét, Sulla Felix, mint formaszzerű melléknevet vevé föl s gyermekeinek is hasonló neveket adá. . . . Félig gúnyolódó pajzánság járja át egész politikai magaviseletét. Ugy látszik mindig, hogy a győző, valamint tetszett neki, a diadal irányábani érdemét szerencséének mocskolni, úgy magát a diadalt is semmire sem becsülte; mintha félig érezné saját művének sikeretlenségét s mulékonyságát s az állam ujra szerkezése körül nem foglalkozna, mint a házi gazda, ki rongált vagyonát s cselédségét rendbe szedi, hanem mint az ideiglenes ügyvezető, ki végtére a károk türhető beszínezésével is beéri. Ha a politikai önzés hiánya dicséret, akkor megérdemli Sulla, hogy Washington mellett neveztessek;*) de mégis különbség ha valaki polgári érzelemből nem akar uralkodni, vagy pedig eltoppultságból a kormánypalcát hajítja el.“ — A sullai alkotmány eredetének bélyegét viselő. A történeti aristocratiai formák látszata alatt létszerített dül-és zsákmányrendszer volt az s a régi alkotmányhoz úgy aránylott körülbelől, mint az új augur-szolgálat a régi valláshoz. Az állam létszeres sérelmei egyikén sem segített, erőt a külföld ellenében nem adott. A romai közönség bele unván az örökös nyugtalanságokba, a proscriptiokat is eltúrte, csakhogy némileg tartós hatóságot szemléljen maga felett. De ezen hatóság egyátalján Sulla személyéhez volt kötve; holta után minden feloszlott, az uralkodó rend ügyellenőbb volt mint valaha, a régi sullai öklészek csoportaikkal nyílt helytelenséget üztek a fővárosban, a tengeri rablók büntetlenül pusztítottak valamennyi partkörnyéket, a küllelenségek mindig tovább haladtak. Democratiai zendülés volt, mely ismét egy szerencsés tábornokot, Pompejust, a sullai alkotmány határozásai ellen hallatlan hatalommal ruházta fel, s midőn ez diadalmas táborozásai után visszatért, nem mint váratott, mint a conservatív párt vezére lépett föl, szintugy nem merte a hadsereg segedelmével az önuralkodást magáévé tenni; ő inkább a néppárt vezéreivel egyesült, s így erőt ama első triumviratus, melynél a kimenetel, a katonai monarchia nem lehetett többé kétséges, csak

¹⁾ Azaz : a VII. zarándok csillagok, VII. főangyalok lelkeinek, mint a világ rendszer egyletének.

²⁾ A Nil folyó Sas, és Osiris neveiről, és annak viszonyáról a Prometheusról szóló mythossal, érdekes egybevetni, a mit Szabó István a Tan. Lapok f. é. 15. számában mond. (Szerk.)

*) Sullát Washingtonhoz hasonlítani, talán mégis kissé merész ötlet, a mint ezt Mommsen a mindjárt következő szavaiiban maga is elősmerni látszik. A ford. jegyz.

az volt kétséges, hogy az igénylők közül kire jutand. Ezen körülmények közt a régi rothadt aristocratia szép utónyarat ért el. Ez mostan az oppositio, a régi jog szószólója volt, népszerűvé lön; de az események hatalmának maradólág nem állhatott ellen, s szerencse volt Romára nézve, hogy a koronaigénylők legérdemesebbike a legelszántabb is volt, s hogy a szabadság elvesztésével az állam visszaállítása vétetett meg. — Így ezen a gyönyörű munkán, melynek egyes arcképei s rajzolásai művészi becsre nézve költőink legjobb műveivel mérközhetnek meg, egyszersmind egy eszme vezérlő fonala vonul át, mely a multból jelenkort csinál. — Ha azonban az előadás önnöniségében rész szerint a könyv ingere áll, akkor nem tagadható, hogy az néha a tilatlannak határán túlmegy. A tényekben Mommsen nem mindig szorosán különbözteti a tagadhatlanságot a valószínűségtől. Kitünőleg elmés az egybevetésben, sebesen fődözi fel a dolgok színét, elmékedésének eredményei csaknem mindig igen valószínűek; de ez nem jogositja őt gyanításait úgy terjeszteni elő, mintha kétségen kívüliek volnának. Így a catilina-i összeesküvés szövevénye igen érdekesen van előadva, de az okokali támogatás nem elég szilárd, hogy minden egyes tény kétségen kívül helyheztessek. Így a festés igen erős, ha C. Grachusnak a tyrannis utáni tudvalévő törekvés tulajdonittatik. A gondolkodók legnagyobbika, a legeltökéltebb jellem sem képes tettének következményeit utolsó elágozásáig magának rajzolni. Egyik lépés a másikat hozza elé, s éppen az álmójárolág alkotó lángész néha saját következetei által leginkább lepetik meg. A királyság utáni törekvés halálos büntét volt. Ha Grachus a hatalmat akarta, azért nincs ok fölteni, hogy a címet is akarta, s a történetirónak abban az esküthöz hasonlítani kell; csak a tettet magát szabad szemügyre venni, nem a következményeit, a mint azok saját elméjében lerajzolvák. Ha Grachus azon büntétről bírólág vádoltatnék, akkor Mommsennek mint eskütnök őt föl kellene mentenie; mint történetiró sem szabad más ítéletet hoznia. A tagadhatlanság s valószínűség ezen elegyítése annál veszélyesebbé lesz, minthogy Mommsen örömet lélektani kifejlésekbe bocsátkozik. Hihetetlen hamarsággal ismeri meg egy jellem színét; de azon hibába esik, hogy abból valamennyi egyes tetteket származtatja. A történész nincs felhatalmazva, mint a regényiró azt is elbeszélni, a mit nem tud. Caesar és Pompejus történetében Mommsen mindkét férfiú belső színét egészen helyesen írja le; de most már soha sem mulasztja el, minden egyes ténynél Pompejus cselekvésmódját aljas és nevetséges, Caesar cselekvésmódját bölcs és magas indokból származtatni, habár mindketten pontosan ugyanazt teszik. Nagy mértékben hódol az ugynevezett szellem-cultusnak. A gyöngöség iránt nincs kimélettel; de a hol egy erős és elszánt természet lép elébe, örömet nem gondol a szabálylyal s törvénynyel, s ez annál szembetünőbb, minthogy ő minden pillanatban egész, mivel ítélete mindig elhatározottan bizonyos irány felé megy. Egyenlő jogok összeütkezéséről bizo-

nyos esetben mit sem tud. Azon kívül művészi tehetsége s műveltsége, mily ragyogónak mutatja magát az egyesre nézve, az egésznek csoportozásában nem mindig érett; érzésének nem annyira ura, hogy világosságot és árnyékot egyenlően osztana fel. Így Sulla abrázólása helyes, ha csak a tartalmat tekintjük, s mégis a festés nem pontos. Bár mikép indokoltassanak is az egyes tények, a végeredménynek még is kellett lenni: ő rémkép, irtózatos alakja egy teljesen elkorcsult s erkölcstelen kornak. Hogy e mellett több szellemmel, erőhatálylyal s józan emberi észszel birt, mint ellenei, mitsem változtat. — Az önmagábóli festés még öregbedik a divatos kifejezésekhez való hajlandósága által, melyek igaz a legtöbb esetben oly finomul választvák, hogy a dologra meglepőleg új napfényt vetnek, de melyekben néha még valamivel több rejlik, mint a hasonlítóhoz illik. Ha p. o. Cicero literatus és journalistának rosszabb értelemben hivatik, még is lényeges különbség rejlik abban, hogy sem hirlapot nem irt, sem tudományos munkái után nem élt, sőt inkább az államélet legfőbb soraiban állt. Journalistai tehetsége minden esetre csekélyebb volt, mint történetirójának, ki mestere a csipősségnek. Még is bajos az egyetemi véleményről teljesen tudni nem akarni. A divatos kifejezések által elcsábittatik Mommsen, azt, a mit saját életünkben gyűlöl, a mult kor árnyékképeiben is üldözni. Gyűlöli korunk ingadozó jellemeit, a nélkül hogy meg gondolná, hogy akkor, a ki az uralkodást nem akarta erővel magáévá tenni, lehetetlenül erős állást tarthatott szemmel, minthogy a pártok folyvást keringésben voltak. Az elvont elvnek férfira igaz, következetes maradhatott, de hiszen Catot maga Mommsen teszi nevetségessé. Gyűlöli továbbá a divatos literatúraban a könnyelmű munkálkodást; de elfelejti, hogy akkor, midőn a tudományos foglalatosság kivétel volt, a dilettantismus egészen más joggal birt, mintsem jelenben. Bizonyára Cicero bölcselkedő művei bámulatos hanyagságuk; beszédei telvék álok és szólalomokkal; mindazáltal több volt ő egy merő szóművésznél, korának legműveltebb férfira volt, azon férfiú, ki korának műveltségét állandosítá, s ezen műveltség alapja saját tudásunk, gondolkodásunk s érzésünknek.

(Vége köv.)

Levelezések.

Pécs, ápril hóban. Ez évben három hó mult el már; elég idő, hogy események merüljenek föl, melyek e szép haza lakóit érdekélek.

Városunk, melynek a legutóbbi polgármesteri jelentés szerint 19,119 lakosa van, minden tekintetben halad. Kezdjük a szemlét a tanügynél.

Pécs városa összes iskoláiban 185⁷/₈ évben 3135 tanonc nyert oktatást, s pedig a nyolc osztályu r. k. nagygymsiumban 310, a négy osztályu belvárosi főelemi tanodában 415, az első és második osztályu realtanodában 71, a három osztályu vasárnapi iskolában

450, a két osztályu tanító képezdében 136 s a többi az elemi s a notre-damei apácák tanodájában. A zene- és rajziskola is szép számu növendékeknek örvendett. Ezen kívül a dunagözhajózási társaság által munkásainak gyermekei számára a telepítvényénél alapított tanodában 46 fiu és 46 leány; a helvét s ágostai vallásnak iskolájában 9 fi s 3 leány, az izraeliták négy osztályu főlemléi iskolájában 92 fiu s 85 leány nyert oktatást.

A városi polgári sinlők- s kórházban 1857/8. összesen 524 egyén ápolatott a paulai szent Vincéről címzett 8 irgalmas néne feláldozó gondviselése s közvetlen felügyelete alatt; az ápolás alatt levőkből 394 felgyógyult, 14 megjavultan, 6 orvosatlan kibocsátatott, 56 pedig meghalt; holtan behozatott 17 a kóródába, 37 pedig orvoslás alatt maradt. Eme betegeken kívül van még az említett irgalmas nének ápolása és gondviselése alatt 46 elaggott polgár és nő.

Rudolf cs. kir. főherceg s trónörökös születésének örvendetes emlékeül a tek. községtanács 1858. eszt. hozott végzése által elhatározta, Rudolfinum nevezet alatt a szegény apa s anya nélküli árvák javára nevelő s ápoló intézetet felállítani és alapítványi tőke fejében 10000 pftt felől kötelezvényt kiállítani. Eme intézetbe felvett szüléllen pécsi fi s leánygyermekek 15 éves korukig a paulai sz. Vincéről címzett nének felügyelete alatt neveltetnek, és c tisztelt nénikék egyike kizárólag a kisdéd leány árváknak olvasásban, írásban, hit s számtanbani oktatásával foglalkozik, a fiuk a szigetkúlvárosi elemi tanodába járandnak. E gyermekek számu eddig 23.

Pécs városa ama 1200 □ ölével számított 500 hold erdő aljában levő közsénteletet eladta, melyből a dunagözhajózási társaság bányászati célokra ezelőtt már 40 évre 300 holdat vett haszonbérbe, melynek az ezeken levő fák kivitelével a földszine is a dunagözhajózási társaság tulajdona. A várost ez eladásra következő okok buzdították: 1. hogy a bejövendő pénzből a városi község régi adósságai törlesztessenek. 2. Tanodák s laktanyák építessenek. 3. Jólékony intézetek létesítsenek. 5. Idővel adófizetéstől a városi lakosság mentessék föl, s végre 6. hogy a bizonytalan eredményü s sok viszontaggal járó bányamivelés helyett a város egy millio pforint tőke után járó kamatból a város szükségleteinek fedezésére szolgáló biztos jövedelemmel bírjon. A felsőbb helyen megerősített

vételi szerződés alapján az 1858. évi május 16. történt eladott területnek, illetőleg közsénteletnek átadása, a kamat fizetés pedig 1859. évi június 1-én veendi olykép kezdetét, hogy évenként 5 évig 2½% vagyis 25000 frt. e. p. 5 év után pedig évenként 5 évig 30000 frt. 10 év után évenként 5 évig 35000 frt. e. p. 15 év után évenként 5 évig 40000 frt., 20 év után mindazonáltal 50000 frt. e. p. kamat fog fizettetni; a dunagözhajózási társaság ingatlanára a zálogjognak bekebelezése által biztosítandó egy millio forint e. p. tőke ellenben 20 év mulva folyó kamataival évenkénti 100,000 frt. e. p. részletekben fog törlesztetni.

Sajnosan kell azonban megemlitenem, hogy a pécs-mohácsi vasutvonal személyszállításul még nem használtatik, holott a szenet már három év óta szállítják Mohácsra. A közügyet s közérdeket e jó urak szem előtt látják téveszteni. Hírlík azonban, hogy még e hóban megnyílik.

Művészeti világunk Weidinger György europaszerte híres faggottistánkban, ki január hóban halt meg, sokat vesztett. Weidinger György és Amtmann Prosper híres fuvolaművésznek az itteni casinói társulat emléket fog emelni s a terv szerint a közsétatéren. E napokban temették el hirneves karnagyunkat Wimmer József Eduardot s Szigriszt János gymn. s reallanodai zenetanárunkat. Nyugodjanak békében.

A jelen évnegyed márc. 31. nem végződhetett volna dicőbbben, mint a „Puerorum Seminarium“ megalapításával. Az e napon tartott szentszéki ülés alatt határozatott el ennek alapítása. Püspök ö méltósága 10000 pftot, a ftdő káptalan közül Kelemen J. nagyprépost 1000, Daróczy Zs. pápai prael. s kanonok 1000, Král J. püspöki helyettes 2000, Vörös M. örkanonok 2000, Jónás tanodani főfelügyelő kanonok 1000, Gottliebovits, P. k. 1000, Virág M. kanonok 1000, Klivényi Jak. k. 1000 pft., s Sláby Ferenc kanonok 500, s Csáki Ferenc árvaházi főkormányzó 600 pftot ajándékoznak e célra 24 óra alatt. Szóval az említett adakozással a pécsmegyei alrendű pap-ság adakozását is ide számítva bejött 22229 pftt. s 13 darab cs. kir. arany.

Láthatja tehát tek. szerkesztő ur, hogy élünk s tevékenységnek örvendünk. Fogadja e közléseket szivesen lapjába.

H. M.

T Á R C A.

A sors álnoksága.

Novella.

Irta Thöbey.

(Folytatás.)

Eleméry István mély álomba merülve feküdt a földön. Arca jobbra volt fordítva, jobb karjával kis fiát szorítá magához s ajka a gyermek homlokára volt tapadva.

Kocsisomra tekinték; nem tudom jól láttam-e vagy képezelm, de egy könnyet vélek e zsvány szemében látni. Megbántam, hogy nem magamba jöttem; de persze azt nem tudhattam előre, hogy alva fogom áldozatomat találni.

Egy hosszú kétélü tör volt nálam; ezt vevém most elő s letérdelve Eleméry István mellé, hegyét a fegyvernek, melynek markolatját két kézzel fogtam, az alvó bal

mellére állítám; most minden erőmet megfeszítve, markolatig döftem a széles fegyvert szerencsétlen uram szívébe.

A sebesült elhallgatott, csak fájdalmas hörgés szállt fel melléből; Hidfőy pedig borzadva ugrott fel, s nagy léptekkel mérte végig a szobát.

A sebesült most Hidfőy felé fordult s merev szemöit remegve függeszté annak arcára, mintha attól félne, hogy az átok szava fog elhangzani a felindult férfi ajkairól.

Hidfőy egy tekintetet vetett a gyilkos sápadt arcára, a rémitőn dult vonások szánalmat gerjesztének lelkében, undorát leküzdve nyugodt arccal ismét elfoglalá helyét.

— Folytassa ön.

— Eleméry csak egyet rándult s azután további halál küzdelem nélkül kimúlt. Ovatosan karomra vetém a még mindig alvó gyermeket, azután keresztül keresém a gróf zsebeit, mert a gyermek törvényesítéséről szóló irományokat

akarám hatalmamba keríteni; de nem találtam nála semmit. Eltávoztunk tehát, a gyermeket magunkkal vivén és a kocsihoz siettünk; de ennek ládáit és zsacskeit is hiába kutattam át, az irományokat nem lelém.

Gyors léptekkel indulánk meg s két óra mulva elértük a kastélyt. Kocsisomat a gyermekkel együtt kint hagytam s magam mentem be; a kapukules nálam volt, s így érkezésemet nem vevé észre senki. Eleméry grófnéhoz sieték, ki nyugtalanul várta visszajöttemet. Ez ördögi lény midőn meghallá a tett véghez vittét, s a körülményeket, melyek közt az történt, féktelen örömben annyira megfellekedezett az illedelemről, hogy fejemet két kézzel megfogva, megcsókolt.

Most arról kezdék tanácskozni, hogy e gyermekkel mit tegyünk; második gyilkosságot nem akartunk elkövetni, annyival is inkább, mert szükségtelen lett volna; a három esztendő fia csak gagyogni tudott s nem árulhatott el bennünket, s remélhető volt, hogy nem fogja emlékezetében megtartani multját. Elhatározáink tehát a gyermeket életben hagyni ugyan, de emberi szemek elől elrejtetni s a gyilkosság színhelyéről minél távolabbra vinni.

E célra legalkalmasabbnak látszott az Eleméry család egy alföldi lakháza, mely eddig tökéletes lakatlanul állott. Tudtam, hogy e ház egyik szobájából rejtek ajtó vezet egy földalatti terembe. A gyermek elrejtésére ennél jobb helyet nem találhattunk; elhatározáink, hogy e házba fogok költözni, különben is szükséges lett volna, hogy az alföldön lakjak, minthogy az Eleméry jószágok legnagyobb része itt feküdt, én pedig tettem jutalmául az összes birtokok feletti igazgatóságot voltam elnyerendő, mely állás tízenkét ezer pengő forint fizetéssel járt.

Mielőtt eltávoztam, a grófné fél éves leányának bölcsőjéhez vezetett.

— Érte tettem, szólt Eleméryné.

Ő magát akarta megcsalni, el akarta magával hitetni, hogy anyai szeretetből vétkezett; pedig önszeretete, húsága volt szeretetének legfőbb indoka.

Most lesiettem az istállóba s lovaimat befogtam és kihajték a kastélyból. Kint felvettem kocsisomat és a gyermeket, azután vágatva távozáink. Midőn a nap feljött, már távol voltunk Elemérvártól.

Egy évig tartottam a kis Istvánt ama földalatti teremben. Nem találtam azonban e helyet elég biztosnak; nagyon a házhoz is voltam azáltal láncolva, minthogy a gyermeknek mindig magam vittem ételt s nem távozhattam egy napra sem, minthogy a titkot nem akartam mással közölni.

Három, négy éves gyermek, úgy gondolám, egy év alatt olyan életmód mellett, minőben a kis Istvánt tartám, elfelejti a multakat; jobb lenne tehát őt sorsára bízni.

Levélben közlém e gondolataimat Elemérynével, ki azokat helyeselve, szintén levélben beleegyezését adá a gyermek eltávolítására. Egy este tehát felvettem Istvánt a szekérra s miután egész éjjel a leggyorsabban hajtottam, Marosszegnél letettem őt a Maros partjára és haza tértem. Ezután körülménycsen megírtam Elemérynének, hogy a gyermeket mely napon, mely órában és hol tettem ki; ő ismét felelt és elég vigyázatlanul oly kifejezésekben, hogy e levelek előmutatása által vétkessége tagadhatatlanná lesz. E levelek azokkal együtt melyeket én írtam s melyeket sikerült a grófnétól vissza kapnom, levéltárcámiban vannak; hasznokat fogja ön vehetni a perben.

Nemsokára meghallottam, hogy Istvánt a marosszegi plébános vette magához, minthogy a plébános nem tudósította a hatóságokat e különös eseményről, tehát nem is gertszett az különös figyelmet.

Néhány hétig beszéltek róla az említett faluban, azután feledékenységbe ment az egész. Elemérynek eltűnése sokkal távolabb vidéken történt, s hire talán nem is hatolt a földmivesektől lakott faluig, így senkinek sem jutott eszébe a két eseményt összefüggésbe hozni.

A hatóságok ezalatt nyomozásokat tettek, Eleméry István

gróf eltűnését illetőleg, de eredménytelenül. Az összezuzott kocsi, a lovak és a kocsis hullája megtaláltattak s nem lehetett kétség, hogy a lovak elragadtatása által történt a szerencsétlenség; hogy a gróf hullája nem találtatott meg, azt úgy magyarázták, hogy éppen akkor ugrott ki a kocsiból, midőn az valamely meredek partján vágatott, és hogy így a mélységben lelte halálát. Eleméryné vagyis inkább leánya öröklé tehát a roppant vagyont.

Évek teltek. Én nyugodtan s a gyilkosság felfedezésétől többé nem tartva, éltem napjaimat; voltak ugyan perceim, mikor lelkiismeretem felszólt, de az ily rohamokat csakhamar borba szoktam ölni. De végre egy rémitő esemény felrázott önfeledtségemből.

Kocsisom, ki néhány ezer forinttal jutalmaztatott meg a gyilkosságban részvételeért, csakhamar elpazarolta bündiját, s ekkor visszatért szolgálatomba.

Egy napon beküldém őt kocsimmal egy szomszéd városba; este felé elindultam azon uton, melyen neki kellett visszatérnie, azon szándékkal, hogy ha találkozom vele, felülök a kocsiira.

Nem sokára egy porfelleget láték magam felé közeledni; csakhamar ráismerék fogatomra, mely rémitő sebességgel rohant az uton; látám, hogy a négy tüzes ló elragadt, s a kocsis nem bírja őket megfogni; néhány pillanat mulva egy határhányásba ütődött a kerék; a kocsi nagyot döccent s a kocsis leesett a bakról. Az erős lökés által néhány ölnyire repítettett, azután fejére bukott. Midőn hozzá léptem, már meg volt halva; nyakát szegte.

Ez eseményben isten büntető kezét ismerém fel; cinkos társam bűnhődött, tudtam, hogy már most az én büntetésem is nem sokára bekövetkezend; lelkiismeretem felébredt s elhatározám, hogy a mennyire lehet jóvá teendém hibáimat, nem azért, hogy isten büntetését elkerüljem, mert arra, hogy vétkeimért bocsánatot nyerjek úgy sem lehetett reményem, hanem azért, mert őszintén megbántam tetteimtet.

Tudtam, hogy Eleméry grófné visszatért Párisból, jelenleg Elemérváron mulat; elindulék tehát hozzá azon szándékkal, hogy rábírjam, miszerint Eleméry István fiát helyezze vissza vagyonának birtokába. Képzelteti ön, hogy Eleméryné miként válaszolt intő beszédemre, melyel lelkiismeretét akartam felébreszteni; miután láttam, hogy nem hajlandó bűneit megbánni, kinyilatkoztatám, hogy beleegyezése nélkül is fel fogom a hatóságokat világoztani az iszonyu bűntényekről; ő kincseket ígért, hogy megváltoztassa szándékomat, de én felelet nélkül hagytam el és távoztam; lóháton hagytam el a kastélyt.

Midőn leértem a szikla tövéhez, oda, hol ön megtalált, vissza tekinték a vár egyetlen látható ablakára; Eleméryné ott állott, kezében puská volt. Láttam mint emeli vállához a puskát, reám célozva. Ugyan e pillanatban tüzet s füstöt láték, azután eszméletemet vesztém. Midőn ismét eszméletre tértem, a földön feküdtem, s bal oldalomon égető fájdalmat érzék.

A sebesült elhallgatott Ugy látszék, hogy ereje éppen ez elbeszélésre volt elég; most fáradt melléből halk hürgéshez hasonló sohajok emelkedtek, rémitően sápadt arcán verejték cseppek szívárogtak elő, s ajkai lázasan remegtek, mintha az iszonyu elmondottak viszhangja rezgenc el rólók.

A bűnhődő gyilkos egy félénk tekintetet vetett Hidföyre. Az ügyvéd homlokát ráncok boríták, az összehuzott szemöldökök alól szigorú kifejezéssel tekintettek elő az átható szemek; nem akart a beteg tekintetével találkozni, félt, hogy undorát nem titkolhatja sebzeni fogja a szerencsétlent.

— Hiszi ön, szólt a sebesült lázas kísértetes hangon, hiszi ön, hogy lehetséges lesz Eleméry István fiát jogaiba visszahelyezni?

— Nem lehetetlen, felelt az ügyvéd, szükséges lenne azonban, hogy ön vallomásait a törvény emberei előtt ismétlje; de tudja ön, hogy a törvény nem fog megelégedni azzal, hogy az áldozatot vissza helyezze jogaiba? hanem a

vétkeket, kiket a gyilkosság büne terhel, büntetni fogja; nem fogja ön, ha felgyógyul s a testi fájdalom által előidézett lázas lélekállapot elmúlik, megbánni vallomásait? nem fogja ön akkor tagadni büntetést?

— Felejté uram, hogy már azon szándékkal mentem Elemérynéhez, hogy magamat is, őt is átadjam a törvénynek; tudom, hogy halállal fog a törvény büntetni, de azt örömet veszem, mert általa talán megtisztítatik lelkem vétkeimnek egy részétől.

— Az igaz megbánás isten bocsánatára érdemesit, mondá Hidfőy, s szívében az undort, melyet a bűnös iránt érzett, szánalom kezdé felváltani.

Sokáig hallgatott a két férfi; csak a sebesült félig elfojtott nyögései szakaszták meg olykor a csendet.

Egyszerre gyenge örömsugár villant meg a beteg szemében; egy új eszmétől megkapatva nagy erőlködéssel felkötökölt ágyában s tekintetét az ügyvédre függesztve szólt:

— A haldokló vallomása, a haldokló esküje, nemde nagyobb súlylyal bír a törvény előtt, mint másé?

— Ugy van, mondá Hidfőy csodálkozva s nem értve a különös elhatározottságot, mely a sebesült vonásaiban tükröződött.

Hivjon ön tanukat, hivatalbeli személyeket, előttök akarom ismételni s esküvel erősíteni vallomásaimat.

— Ez nem szükséges, ha felgyógyul ön, inkább lesz erre idő, most megérthetna a sok beszéd.

— De hát nem mondá ön, hogy a haldokló esküje több súlylyal bír?

— Igen; de hisz ön nem haldokló.

— Az vagyok, kiáltá, Eleméryné büntársa, s a szoba közepébe veté a sebérol lezakított tapaszt s kötelekeket; ajkairól akkor fájdalmas kiáltás tört elő.

A sebből előbuggyant a vér, pirosra festve az ágyat.

— Siessen ön, siessen ön, hozzon tanukat.

Hidfőy rémülettel bémulá egy percig az iszonyu jelennet; azután elrohant. Nem sokára szolgabirótól, jegyzőtől s egy irnoktól kísérve tért vissza.

— Uram, szólt a sebesült, én vallomásokat akarok tenni; a haldokló esküje, a vétkes bánata talán fognak annyi erővel birni, hogy igazságot szerezzenek egy mindenétől megfosztott gyermeknek.

A férfiak helyet foglaltak; az irnok papirt s tollat vett elő, hogy feljegyezze az eskü és vallomás szavait.

A sebesült kezét egy keresztre téve, hangjának erőt igyokozva adni ismétlé a szolgabiró által elmondott eskü-mintát; midőn ennek vége volt elbeszélé az előttünk már ismeretes történetet, rövidebben s kevésbbé körülményesen adva azt elő, mint először. Az irnok tolla repült a papiron, híven feljegyezve a gyónó szavait.

Midőn bevégezte elbeszélését, ágyához vitetett az asztal, s kezébe adatott a toll, hogy aláírja vallomásait; de akkor már annyira el volt gyengülve, s keze ugy reszketett, hogy nem volt képes szándékát teljesíteni.

A szolgabiró oda lépett hozzá.

— Hogy hívják önt kérdezé ez.

— Erdész Pálnak.

A szolgabiró megfogá a reszkető kezét s azt a papiron vezetve, oda írta: Erdész Pál, az Eleméry birtokok igazgatója.

Erdész Pál visszahanyatlott párnáira.

— A levelek ott vannak tárcámban, ruhám zsebében, szólt már alig érthetően.

Hosszu szünet után, mely alatt arca mindinkább halaványabb lett, sebeitől pedig lassabban szivárgott elő a vér, ismét szólt.

— A B...i udvarház földalatti szobájában még megtalálhatók lesznek azon ruhák, melyeket István visolt, midőn atyjával a barlangban volt.

A sebből nem folyt többé vér; Erdész Pál mellét sohaj-

szerű hörgés emelte; azután álla lecsukódott, megüvegesedett szemei pedig nyitva maradvá bámultak magok elé.

Meghalt.

A jelen levők tagjait borzadály futotta át.

Az ajtó megnyílt s a sebész lépett be.

— Hogy van a beteg, kérdezé ez; de midőn közelebb lépett s tekintete az ijesztő jelenetre esett, felkiáltott:

— Hogy történt ez? a seb nem volt halálos.

Ő maga tépte le a tapaszt, mondá Hidfőy.

— Uram, szólt rövid hallgatás után a sebész, éppen most tudósítottam egy esemény felől, mely nem kevésbbé iszonyu annál, melynek tanui vagyunk; a városban szájról szájra megy azon hír, hogy Eleméry grófné tegnap estve méreg által vetett véget életének.

A férfiak meglepetve ugrottak fel.

— Érti ön, hogy mint áll összefüggésben e két esemény? szólt Hidfőy a szolgabiróhoz. Eleméryné ablakából látta, hogy a sebesültet szekerekre emeltem, látta hogy ez még él.

— És gondolván, esék szavába a szolgabiró, hogy ez vallomásokat fog tenni, s őt bevádolandja, öngyilkosság által menekült a reá váró gyalázat és büntetéstől.

— Az Eleméry István gyilkosságában részesek közül egy sem lévén többé életben, s így bünvádi pernek többé helye nem lévén, nem szükséges az ügyet a törvényszéknek azonnal elébe terjeszteni; az elhunyt vádló engemet bizván meg a per folytatásával, én azt tartom, hogy mielőtt a per megkezdetne, szükséges még egyéb bizonyítványokat is kikeresni; ennél fogva a per megkezdését elhalasztom, reményilem önöknek nem lesz kifogások ez ellen, hogy az irat s a levelek nálam maradjanak.

Ugy lőn, mint az ügyvéd kívánta; Erdész Pál vallomásainak hallgatói aláírák neveiket, és a szolgabiró reá nyomta hivatali pecsétjét; az ekkép hitelesített iratot Hidfőy magához vevé. (Folyt. köv.)

Heti szemle.

— Gróf Fáy András, legkitünőbb zene notabilitásaink egyike, a Vas. Ujságban panaszkodik, hogy nálunk oly kevés eredeti magyar opera jön létre. Mert az még is csak szörnyűség, hogy a nemzeti színháznak Batori Mária, Hunyady László, Ilka, Benyovszky, (Vanda, Erzsébet, Székely leány) és a Kunokon kívül alig van egy eredeti operája. Gr. Fáy azt állítja, hogy Simonffy, Szénfy, Fáy Gusztáv, Fáy Antal, Nyisznyai, Pecenyanyszky és mások bele vághatnának e mezőbe. A legrégibb magyar opera: „Béla futása“ szerzője Ruzsicska. Ezen opera nyitánya igen szép magyaros, magában a dalmüben eredeti magyar duettek, áriák sat. találtak. Kivánatos volna, hogy ezen zeneműt valaki a mostani szellemben átdolgozza. Nagy előnyére szolgálna „Ilka“ operának is, ha Doppler annak vaudevilleszerző első felvonását átdolgozná. Az opera többi részei, kivált második felvonása igen gazdagok szép, és magyar zamatu gyöngéd dallamokban. — Fő ideje már annak, hogy nemzeti zenénket elméletileg és gyakorlatilag kimiveljük; nem lehet, nem szabad megelégednünk, hogy magyar tánczenénk van, hanem az eredeti, magyar zamatu gondolatokat a saloni darabokba, symphoniákba, quartettekbe, ábrányokba, hangverseny szerzeményekbe is be kell hozni. Hogy azt tenni lehet, arról az eddigi próbák is tanuskodnak, csak hogy a tanulmány még hiányos volt. Erkel Ferenc legtöbbet tehetne az ügyben, de ő, dacára hogy a hirlapirodalom mindig emlékezteti arra, mit a haza tőle vár, dacára hogy lángelméje korszakot alkothatna a művészet történetében, a kényelmet — ugy lát-szik — inkább szereti a halhatatlanságnál.

Temesvári ujdonságok.

* Városi színházunk személyzetében nagy változások történtek. Maga az igazgatóság is társat vett fel, s ennél

fogva a jövő évi saison Szabó és Reszler urak igazgatása alatt fog megnyitni. Nordsedné Salzburgba menend. Téli Emilia második énekesnőnek van szerződötve, Lenz k. a. és Lazzer ur bucsút veend tőlünk, a derék Reichmann a miénk marad. Bodorfi ur és Friedrich asszony hivatásukat Kolozsvárra követendik. Irigylendő kolozsváriak! Mindketten mult szombaton utójára léptek föl szinpadunkon. A nevezett ünnepekt művészö a dalárda részéről éji zenével tiszteltetett meg, midön az operából haza érkezett.

* Mult héten egy varróleány, polgári szülék gyermeke, a Béga csatornában kereste önkénytes halálát. Okát nem tudjuk.

☞ Színházi előadásaink voltak: ápril 10-én „Lucrecia Borgia,“ opera. Reichmann ur, mint Ferrara hercege igen jeles. Nordsedné a cimszerepben sok igyekezetet tanusított, mely azonban sikerrel nem volt koronázva. Hiába, a tündező hangért nem adhat semmi sem kárpótlást. Gunz ur a jelentéktelen Gennaro féle szerepben lépett föl. Kaspary k. a. (Orsini) egyszer megtapsoltatott. A ház tökéletesen teli volt. 11. „Affe und Bräutigam,“ Nestroy féle bohózat; Hasenhut balletmester javára. 12. „Das Nachtlager in Granada,“ Kreutzer operája. Az előadás a legbecsesebb közé sorozható. Friedrichné hangról hangra ugy énekelt, hogy még az irigység sem tehetett volna ellene kifogást; hasonlót mondhatunk Bodorfi urról (a vadász, azaz regensherceg) ki ma valódi művészi nyugalommal énekelt, és mérséke által melylyel hangalapját felhasználta, a legdallamiasb képletet teremtett. Gunz ur mint Gomez lépett föl. 13. „Die Hexe,“ oláh tárgyú népszinmű, Hufnageltől. Oláh tánc és a szereplök hasonló öltözete valami szokatlan lett volna, mind a mellett, és noha a darab Deutsch és Lazzer urak jutalmára adatott, a ház rémitöen üres volt. 14. „Der Barbier von Sevilla,“ Rossini

operája. Jelesnek ma csak Bodorfi urat (Figaro) mondhatjuk; Gunz ur (Almaviva) több tapsot aratott és érdemelt a második felvonásban előfordult két énekével, mint operai szerepével. Hanno urat (Bartolo) nagyobb szerepben látni, azt tartjuk, mindig bizonyos hiányra mutat; nem hisszük, hogy H. ur maga oly magasra törekedne. Kaspary k. a.-nak (Rosina) még igen sok hiányzik, hogy a temesvári közönség igényeinek megfelelhessen. Mindenek előtt nélkülözzük az elegendő hangalapot, és a tanulmányon alapuló colorátúrát. A k. a. külföldben fiatal lévén, még sok javulhat. A mai opera Gunz ur jutalmára adatott, a ház egészen megtelt. 15. „Die Bekentnisse,“ vigjáték. Eleinte kissé vonatottan játszottak, később jobban összevágott az előadás. 16. Operai egyveleg; és pedig Lammermoori Lucia 3-ik felvonása, Troubadour első felv. és Martha 3-ik felvonása. A szinlapon hirdetve volt, hogy ez Bodorfi ur jutalomjátéka, nem különben az ő és Friedrichné utolsó fellépte, és hogy Gunz ur vendégként és a jutalmazandó iránti szivességből részt veend. A válogatott operarészletek szintén megfelelték a közönség izlésének, és így nem csuda, hogy a színház minden zugát a közönség ellepte, mely is a nevezetteket tetszési bizonyosságokban böven részesíté. Friedrichné nagy coloratur áriáját „Ich fühl' ein unnennbares Sehnen“ a Troubadourban remekül, és egy neki sajátos szinezettel éneklé; hatása magy volt a számos közönségre. Kivülök még Reszler urat kell kiemelnünk, ki Manricóját oly szép csengéston éneklé, miszerint a legkellemesb meglepetést idézett elő. Reichmann ur Plumkett ismeretes sördalával ismét sok tapsot aratott, Gunz Lionel egyik áriáját ismételni szives vala. — Nevezetes, hogy ezen héten négy operai előadásunk, és négy bérletszünetünk volt.

Kiadó és felelős szerkesztő **Pesty Frigyes.**

(7. sz.)

(1-3)

Jégverés elleni biztosítás.

Az első magyar általános biztosító társulat főügynöksége.

ezenel tiszteletteljesen jelenti a t. c. közönségnek, hogy

a jégverés elleni biztosításokat

a fennálló igen előnyös feltételek mellett, és a legjutányosabb biztosítási díj mellett már is foganatba vette és megkezdette. A biztosítást keresőknek legnagyobb készséggel utmutatással szolgálnak a föltételek és díjak iránt, Temesvár april 12-én 1859,

Bandl testvérek

a szerbvajdaság, temesi bánóság, román és illirbánsági határ-
ezredi vidék főügynökei.

MOLL

SEIDLITZ PORA

Az utolsó világműkiállításán a hivatalos „Wiener Zeitung“ számai szerint minden hasonnemű házi gyógyszerök közt **egyedül csak ez ünnepekt ki érdemmel**, s a nemzetközi esküszéknek ezen főhatalmu nyilatkozata által e készítmény fölülmulhatlan minősége és dicséretreméltósága a bel és külföld minden hasonnemű készítményei irányában elvitázhatlanul bebizonyított.

Egyedül központi szétküldő raktár: Bécsben a „gólya“ című gyógyszerárban, Tuchlauben, Wandel-szálloda átellenében. — Ára egy bepecsételt eredeti skatulyának 1 frt. 12 krt. pp. Pontos használati utasítások minden nyelven.

Ezen, ezer példákban és sok évi tapasztalás után mint kitünönök bebi zonyult Seidlitz-porok városok és vidéken most már oly általános elismerésre találtak, miszerint azoknak hire jelenleg az ausztriai birodalom határain messze tülterjed. Hogy mit képes mivelní **Moll Seidlitz-porainak** biztos gyógyereje, nevezetesen **gyomor** és **alhasi bántalmaknál**, s hogy azok mily jelentékeny segélyt nyújtanak májbetegség, hasszorulás, aranyér, szédülés, szivdobogás, vértodulás, gyomorgörccs nyálkásodás, gyomorégetés s külfölcéle nőncmi betegségeknel azt már mint bebizonyult tényt kell elismerni és számos gyenge idegzetű személyek e porok okos használata által már gyakran lényeges könnyebbülést és új életerőt nyertek.

☞ **Temesvárott** rendeléseket fogad a fenebbi gyógy-szerekre **Uhrmann M.** papir- és mü-árus úr.